

KERTOMUS TURUN YLIOPISTON ARKEOLOGIAN OSASTON SUORITTAMISTA
TUTKIMUKSISTA TURUN NIUSKALAN KOTIRINTEEN ASUINPAIKALLA
VUONNA 1983

Kaivausaika 16.5. - 10.6.1983

Fosfaattinäytteiden otto 6.5.1983

Asuinpaikan sijainti kulttuurikerroshavaintojen perusteella
välillä PK 1043 12 LITTOINEN (painovuosi 1968)

x = 6708 18 - 6708 28

y = 572 92 - 573 04

Kaivausjohtaja FK Sirkku Pihlman

Kaivaustyövoimana 26 arkeologian opiskelijaa

Opiskelijoiden työtuntimäärä 1919 h

Näytteiden laboratorioskäsitely:

Turun yliopiston maaperägeologian osaston opiskelijat (fosfaatti-
näytteet), FK Tarja Vormisto (luuaineisto), FK Merja Seppä-Heikka
ja LuK Elina Koskinen (kasvimakrosubfossiilinäytteet).

Tutkittu pinta-ala 48 m²

Fosfaattinäytekuoppia 79 kpl

Käytetty korkeusjärjestelmä NN (Turussa $\Delta h(N_{60}-NN) = 166.4$ mm,
Turun kaupungin korkeuskiintopisteessä 254)

Muinaisjäännösalueen maanomistajat:

Niuskala, Kotirinne 2¹² Sigurd Sjöblom, puutarhuri,
os. Niuskala, Kotirinne, 20300 Turku 30

Niuskala, Mäkipala 2¹⁴ Turun kaupunki

Niuskala 3¹⁴ Turun kaupunki

Kaivausalueet sijaitsivat rekisterinumeron 2¹⁴ alueella,
fosfaattinäytekuopat rekisterinumeroiden 2¹², 2¹⁴ ja 3¹⁴
alueilla.

Aiemmat raportit muinaisjäännöksestä:

- Tallgren, A.M., Aurajoen suun esihistorialliset muistot. Kansainvalistusseuran kotiseutukuvauksia 23-25. Helsinki 1915. (Niuskalan mäensyrjässä olevassa sorakuopassa havaittu liesi.)
- Lehtosalo, V., Kertomus Maarian pitäjän alueella kesällä 1961 suoritetusta kiinteiden muinaisjäännösten inventoinnista. (Muinaisjäännös 11.)
- Seppänen, K., Turun Halisten alueen arkeologinen inventointi kesällä 1976. (Muinaisjäännökset 5.1.7 ja 5.1.8.)
- Pihlman, S., Kertomus käynnistä Turun Niuskalan Kotirinteen esihistoriallisella asuinpaikalla 23.10.1982.

Aiemmat löydöt: TYA 91:16-19

TYA 220:1-9

Kaivauksissa 1983 saadut löydöt: TYA 239

Mustavalkonegatiivit TYA 7300-7338 (luettelo liitteenä)

Diapositiivikuvat TYA 107:1-32 (luettelo liitteenä)

Karttaliitteitä 7 kpl:

Kartta 1. Kaivausalueet 1983

Kartta 2. II taso

Kartta 3. IIb taso

Kartta 4. III taso ja osa IIIb tasoa

Kartta 5. IV taso ja yksityiskohtia kaivausten lopettamisvaiheesta. Leikkaus x 99-106/
y 110.

Kartta 6. Koeruutu 128/110, II-IV taso, leikkaukset 128/110-112 ja 128-130/112

Kartta 7. Yksityiskohta ruudusta 102/96, II kerros, 1:4.

1. TUTKIMUKSEN TAUSTAA

Tutkimuksen taustan selvittämiseksi viitataan S. Pihlmanin kertomukseen käynnistä Turun Niuskalan Kotirinteen esihistoriallisella asuinpaikalla 23.10.1982.

Kaivausalueiden valinta ei perustunut fosfaattinäytesarjan antamaan informaatioon, vaan havaintoihin asuinpaikan poikki kulkevan ojan seinämässä näkyvästä kulttuurikerroksesta sekä fosfaattinäytekuoppien kulttuurikerroksista. Pääkaivausalue sijoitettiin paikkaan, jonka ojaleikkauksen perusteella pääteltiin olevan paksun asuinpaikka-kerroksen kohdalla. 2x2 m:n koeruutu sijoitettiin kohtaan, jossa fosfaattinäytekuopan perusteella oli vahva musta kulttuurikerros: siitä otetusta näytteestä löytyi keramiikan ja palaneen luun siruja. Mustan maakerroksen synty tapa kuuluu olennaisesti asuinpaikan talouteen liittyviin ongelmiin.

2. MUINAISJÄÄNNÖKSEN ALUEEN LUONNONOLOISTA

Tähänastisten kulttuurikerroshavaintojen perusteella asuinpaikka sijaitsee peruskarttaan Korkeakallioksi nimetyn mäen kaakkoispään itään viettävässä rinteessä, siitä itään olevan pienen nimettömän kumpareen laella ja länsi- ja etelärinteessä sekä kallioisen mäen ja kumpareen välisessä notkelmassa ja siitä edelleen kaakkoon päin korkeuskäyrien vastaisena vyöhykkeenä aina noin 20 m:n käyrään saakka, joka vastaa suunnilleen varhaisen pronssikauden rantaviivaa. Kulttuurikerroshavaintoja on 100 m pitkältä ja yhtä leveältä alueelta väli-ilmansuuntien suunnassa mitattuna. Värjäytyneen maan alueet ovat korkeuksien 19.5 m ja noin 31 m mpy välillä. Maaperä on tällä alueella kaivettuihin syvyyksiin asti tarkasteltuna hiekkaa, jossa on paikoin moreeni- ja hietalaikkuja: värjäytymätön pohjamaa, joka kaivausalueilla tavattiin, oli yläosassaan hiekkaa tai hietaa, syvemmälle kaivettaessa hiesua. Kulttuurimaan kaakkoiset havainnot ovat kynöspellosta, jota käytetään kukkaviljelyyn.

Keväiset sulamisvedet kerääntyvät asuinpaikan alueella mäkien väliseen notkelmaan siten, että toukokuun alussa fosfaattikuoppia tehtäessä vesi nousi kuopissa nopeasti lähelle maan pintaa. Toukokuun loppupuolella oli maa tehdyssä koeruudussa 128/110 edelleen jatkuvasti hyvin kostea.

Kasvillisuus alueella noudattelee vesiolosuhteita siten, että mäkien rinteissä 25 tai 26 m:n korkeuskäyrän yläpuolella kasvaa asuinpaikan alueella mäntyä, katajaa ja pihlajaa, aluskasvillisuus rinteestä riippuen sammalta, heinikkoa, mustikkaa, puolukkaa ja kieloa. Asuinpaikan pohjoispuoliskossa on itään viettävässä alarinteessä puutonta heinikkoa, jonka hallitsevana kukkivana lajina on toukokuussa valkovuokko, alkukesällä kurjenpolvi, joka painottuu valkovuokkoa alemmaksi rinteessä. Mäkien välinen kostea notkelma kasvaa pajukkoa, joukossa jokin koivu ja mänty, aluskasvillisuus matalaa heinikkoa.

3. MUINAISJÄÄNNÖKSEN ALUEEN MAANKÄYTÖN HISTORIAA

Muinaisjäännöksen alueella ei paikallisten asukkaiden mukaan ole miesmuistiin ollut rakennuksia paitsi liitteenä olevaan kaavakarttaan merkitty, sittemmin purettu vaja. Alueen koillisosassa kasvaa kuitenkin muutamia komeita kuusia, jollaisia yleensä on kasvanut karjasuojien vieressä. Siitä päätellen paikalla olisi todennäköisesti joskus ollut karjasuoja. Tämä sopii siihenkin tietoon, että muinaisjäännöksen sitä aluetta, joka kuuluu tonttiin 2¹⁴ on vuosisadan alkupuolella (ja ehkä myöhemminkin?) käytetty karjan yölaitumena. Alueella on ollut myös perunamaa, jonka tarkkaa sijaintia ei enää muistettu. Muinaisjäännöksen pohjoisinta osaa on osittain tuhottu kaivamalla alueelle matala kuopanne, jota on käytetty paikallisena jätteidien kaatopaikkana.

Muinaisjäännöksen luoteisosaa ovat tuhonneet ns. Niuskalan hiekkakuoppa sekä sen laitaa sivunnut tie, uusimpana kulttuurikerroksen mahdollisena rikkojana kuntopolku.

Muinaisjäännöksen eteläosaa on häiritty enemmän: eteläisin osa on kynnöspeltoa, jossa kulttuurikerrosta on käännetty pellon pintaan, missä se näkyy paikoin tummina nokipitoisina alueina. Pellon

pinnasta löytyi myös artefakteja, erityisesti mainituilta noki-pitoisilta alueilta. Asuinpaikan eteläosaa halkoo Kotirinteen taloon johtava hiekkatie, jonka luoteisreunaa noudattelee vahvaa kulttuurikerrosta halkova oja.

5. MENETELMÄT

5.1. Mittaukset ja paalutus

Kaivaus- ja näytteenottokoordinaatiston suunta valittiin siten, että Y-akseli noudattelisi asuinpaikan ala_osan korkeuskäyrien suuntaa. Koordinaatistosta tehtiin ns. jatkuva koordinaatisto, jossa X:n ja Y:n arvot ilmaisevat aina etäisyyden koordinaatiston akseleista + tai - merkkisinä riippuen pisteen suhteesta origoon. Y:n arvo kasvaa koilliseen päin, X:n arvo luoteeseen päin.

Koordinaatiston akselien suunnat määrättiin bussolilla. X-akselin neulaluku (28.4.1983) on 357 g. Karttoihin merkitty pohjoissuunta on karttapohjoinen ja sen mukainen X-akselin suunta on 359 g.

Kaivausten korkeuskiintopiste siirrettiin kaivausaluetta sivuavan ojan koillispäässä olevan kaivon sementtiosan yläreunaan kaivon kaakkoisreunaan Turun kaupungin korkeuskiintopisteestä 735, jonka korkeus on NN-järjestelmässä 23.453 m mpy. Kaivauskiintopisteen korkeudeksi saatiin usean harjoituksena tehdyn siirron perusteella 25.55 m ymp, sulkuvirheenä 0.5 - 1 cm.

5.2. Kaivaus- ja purkamistekniikka

Ojan reunaan määritetyn kaivausalueen kohdalle oli ojaa kaivettaessa kas^{ty}ttu jopa metrin paksuinen kerros savea ja kulttuurimaata. Tämä kerros poistettiin lapioin oletettuun alkuperäiseen (ennen ojan levennystä) maanpintaan asti, joka usein oli vaikeasti erotettavissa. Tästä pinnasta vaaittiin kaivausalueen pintalukemat (kuva 5).

Sen alainen pintamaa, joka paikoin muodostui turpeesta, poistettiin samoin lapion I tasoksi nimettyyn tasoon asti, josta alaspäin kaivaus tapahtui mekaanisina kerroksina^{lastoilla} Maa siirrettiin n. 5 cm:n kerroksina ja kartoitus tapahtui 10 cm:n välein tai useammin. Dokumentoinnissa kerrokseksi nimitetyllä yksiköllä tarkoitetaan 10 cm:n kerroksia, jotka rajoittuvat kartoitustasoihin I, II, III ja IV. Puhtaaseen pohjamaahan työntyvät kulttuurimaakuopat kaivettiin joissakin tapauksissa kuopalle, ei mekaanisten tasojen yhteydessä.

Fosfaattinäytteet otettiin lapioidella kaivetuista kuopista 10 metrin välein noin 30 cm:n syvyydestä.

Runsaslöytöisten kaivausalueen osien lastalla kaivettu maa seulottiin 3 mm:n kuivaseulalla. Erityisesti voimakkaasti värjäytyneistä kulttuurikerroksen osista seulottiin lisäksi näytteitä 1 mm:n vesiseulalla. Näin etsittiin erityisesti kalan ruotoja, joita ei kuitenkaan löydetty.

5.3. Dokumentointi

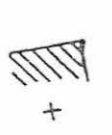
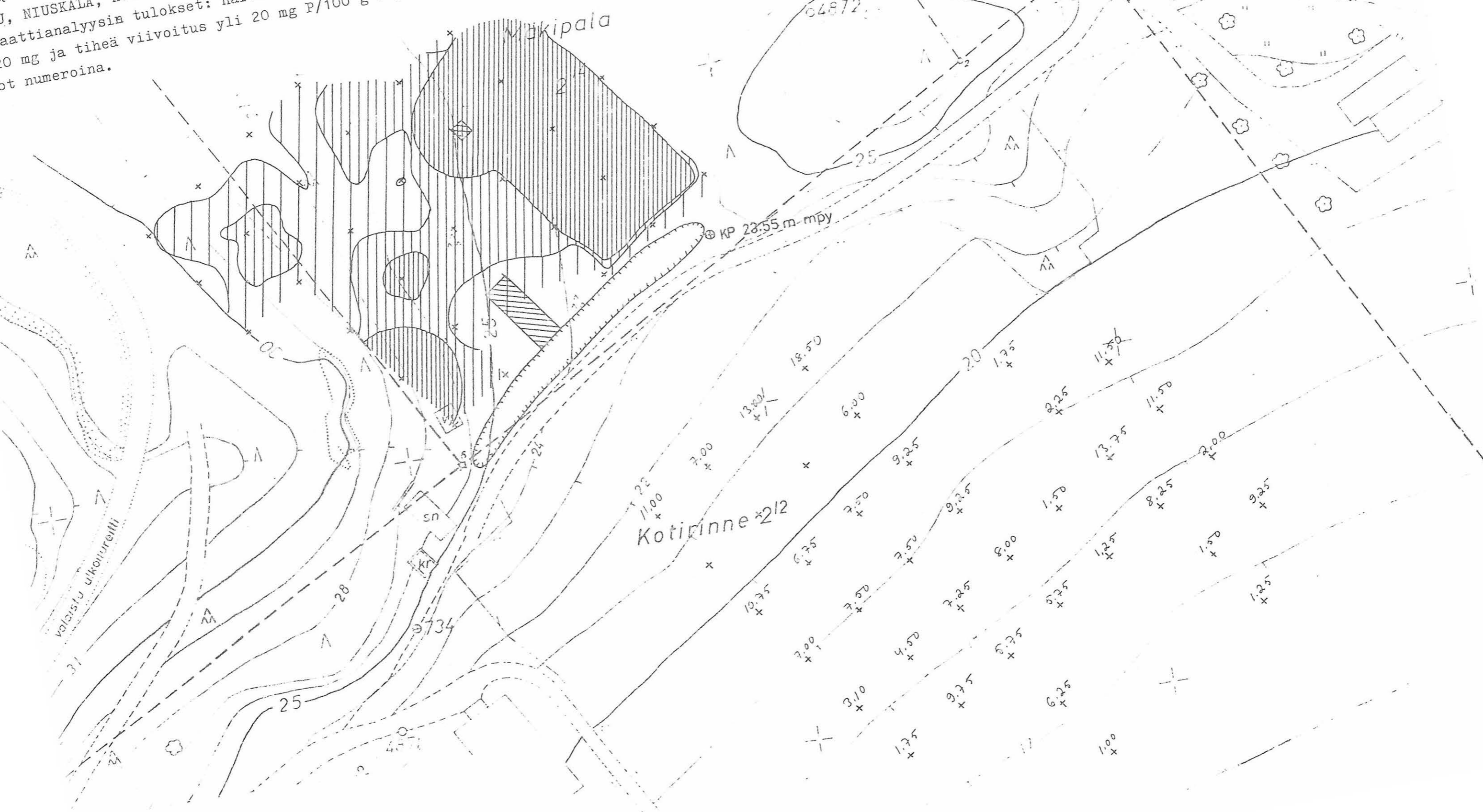
Dokumentoinnissa kiinnitettiin suurinta huomiota ja eniten aikaa löydöstön tallennukseen, jotta päästäisiin mahdollisimman tarkkoihin stratigrafisiin päätelmiin. Kaikki artefaktit, joiden suurin läpimitta oli yli 1.5 cm, yritettiin dokumentoida tarkoin löytöpaikkakoordinaatein. Tämän onnistuminen riippui jossain määrin kustakin kaivajasta ja hänen tekemistään ratkaisuksista, ja eri ruutujen löytöjen löytöpaikkojen määrittämisen tarkkuudessa tuli luultavasti kaivajakohtaisia eroja.

Kartoitus tapahtui 10 cm:n välein koko kaivausalueella ja lisäksi osassa aluetta tarpeen mukaan noin 5 cm:n välein. Kaikki kartoitetut tasot valokuvattiin, samoin kartoittamatta jääneet tasojen väliset merkittävänä pidetyt havainnot. Kuvauksessa käytettiin väridia- ja mustavalkonegatiivifilmiä.

Muu dokumentointi tapahtui kirjallisesti ja piirrosluonnosten avulla : maalajien ja maan värien tarkempi luonnehdinta, havainnot erityisistä kiveyksistä tai palaneista kivistä, löytösuhteista jne.

1a.

J, NIUSKALA, KOTIRINNE 1983
raattianalyysin tulokset: harva viivoitus 5-10 mg, keskitiheä viivoitus
0 mg ja tiheä viivoitus yli 20 mg P/100 g näytettä. Tien eteläpuolella
ot numeroina.

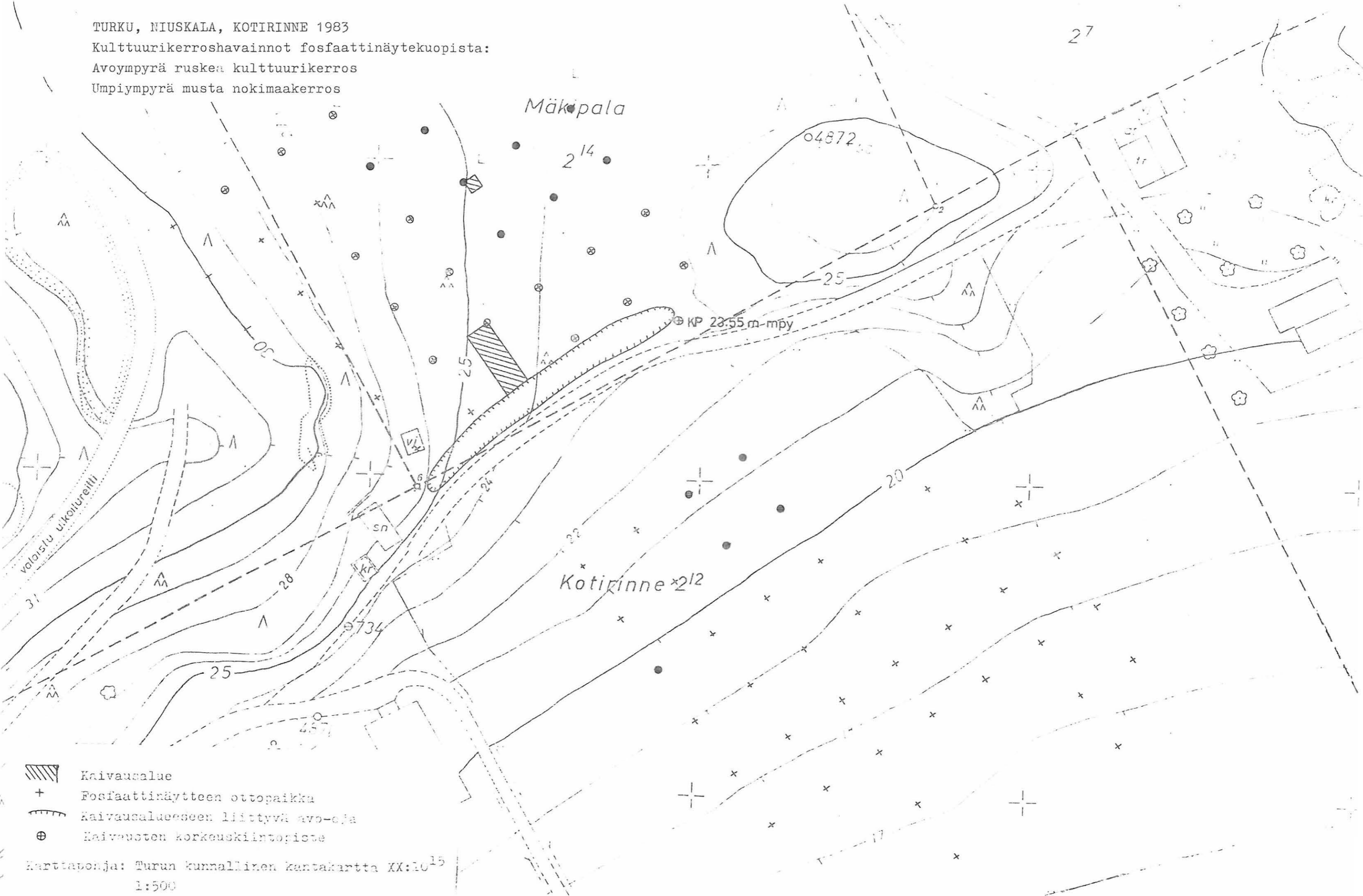
Kaivausalue
Fosfaattinäytteen ottopaikka
Kaivausalueeseen liittyvä avo-oja
Kortista: korkeuskiintoluokka
Korttakartta XI:1015

TURKU, NIUSKALA, KOTIRINNE 1983

Kulttuurikerroshavainnot fosfaattinäytekuopista:

Avoympyrä ruskea kulttuurikerros

Umpiympyrä musta nokimaakerros

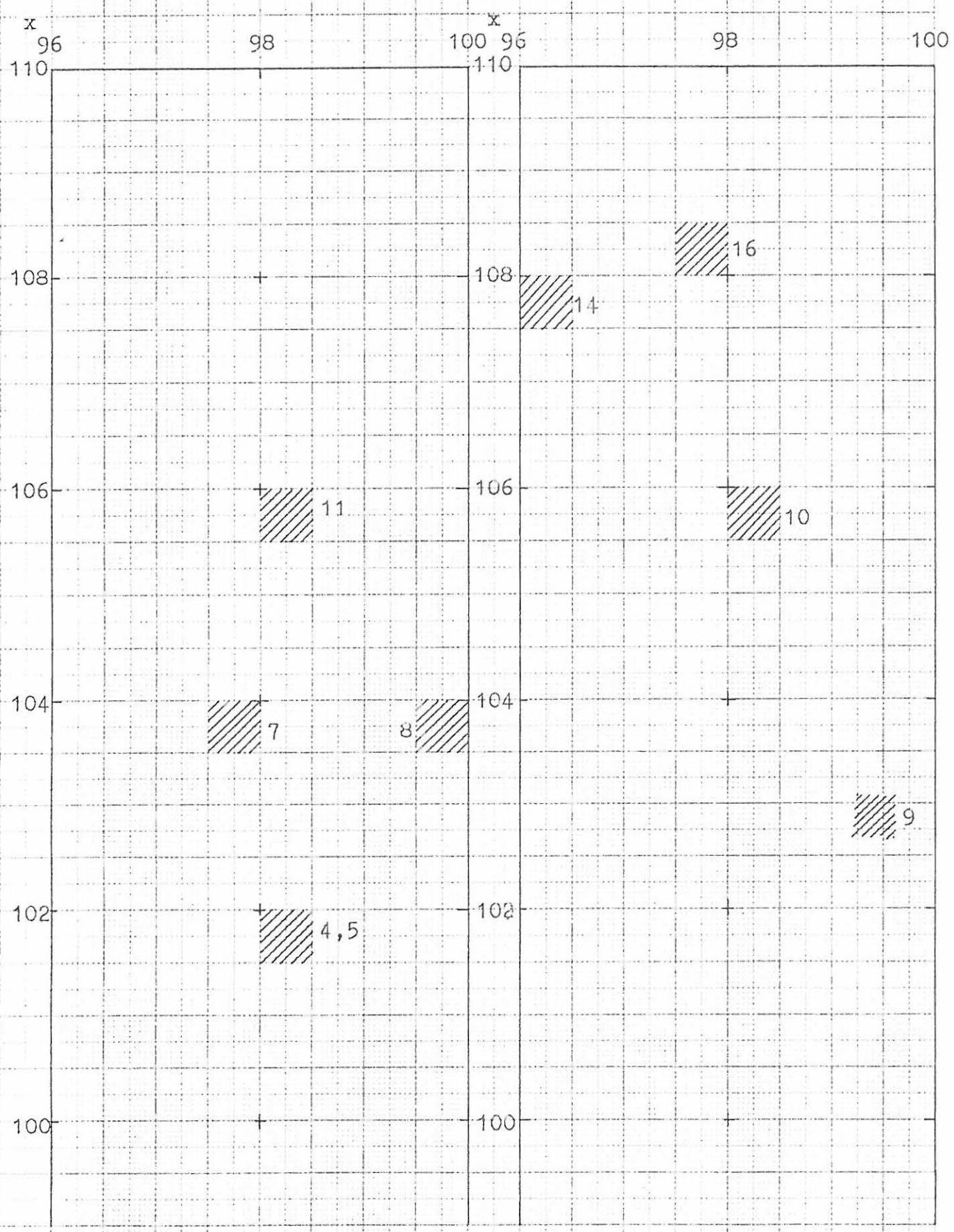
- Kaivausalue
- Fosfaattinäytteen ottopaikka
- Kaivausalueeseen liittyvä avo-osa
- Kaivauksen korkeuskiintopiste

5.4. Näytteet

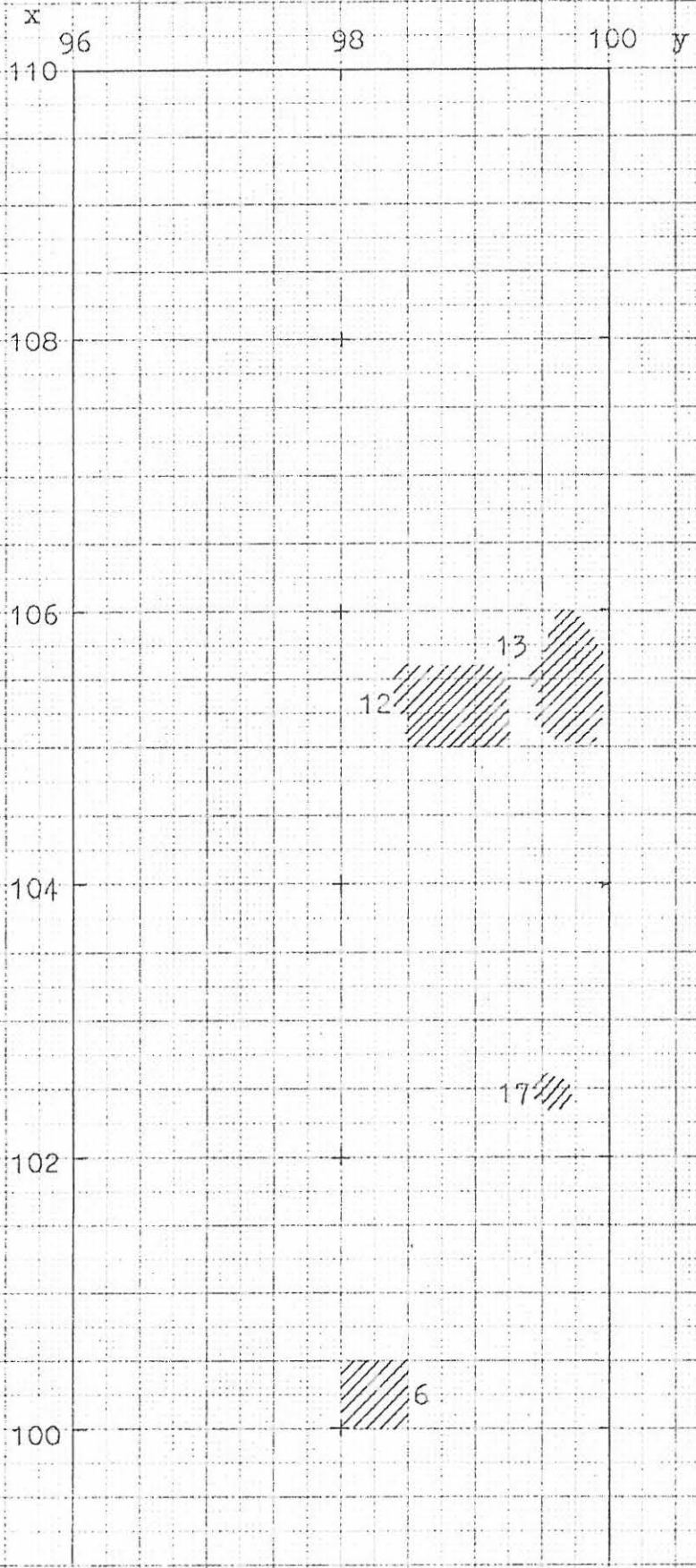
Fosfaattinäytekuoppia kaivettiin 79 ja niistä 68:sta otetut näytteet analysoitiin. Kuvassa 1a ovat fosfaattianalyysin tulokset osaksi tiheyskarttana, osittain numeroarvoina. Kuvassa 1b on esitetty yksinkertaistetusti fosfaattikuopista tehdyt kulttuurimaahavainnot. Fosfaattiarvot eivät näytä kovin hyvin vastaavan silmämääräisiä kulttuurikerroshavaintoja. Osa poikkeamista voitaneen selittää fosfaattien huuhtoutumisella mäkien väliseen notkelmaan ja alas viljeltyä rinnettä.

Makrosubfossiilien, lähinnä siemenaineiston tallentamiseksi otetut näytteet tallennettiin pääkaivausalueelta kuvien 2, 3 ja 4 osoittamista paikoista (ks. myös luettelo makrosubfossiilinäytteistä) sekä ruudusta 128/110 alalta x 129.40 - 129.90, y 110.35 - 110.85. Subfossiilit erotettiin kivennäismaasta kelluttamalla NaCl-liuoksessa 40 l saavissa. Pintaan hämmentämisen jälkeen noussut orgaaninen massa ja vesi laskettiin seulasarjaan, jonka silmäkoot olivat 1.0, 0.5 ja 0.25 mm. Seuloihin jäänyt aines tallennettiin muovirasioihin, joihin lisättiin suolatonta vettä. Näytteet analysoitiin Oulun yliopistossa Merja Seppä-Heikan johdolla. Käsiteltyä maata oli näytettä kohden noin 18 l, jotkin näytteistä ovat peräisin pienemmistä määristä (ks. luettelo makrosubfossiilinäytteistä). Näytteet otettiin maakerroksista, jotka löydöstön ja muiden havaintojen perusteella eivät olleet sekoittuneet myöhäisenä aikana.

Kuva 2.
Flotaationäytteiden ottopaikat
2. kerroksessa

Kuva 3.
Flotaationäytteiden ottopaikat
3. kerroksessa

Kuva 4. Flotaationäytteiden ottopaikat
IV kerroksessa

KUWALMI

Turku, Niuskala, Kotirinne 1983

Makrofossiilinäytteet

N:o	Ruutu	Kerros	Kerroksen laatu	Käsittely
1.	128/110	III yl.	vaaleampi nokimaa	ei-kylläinen suolaliuos
2.	128/110	III al.	tumma nokimaa, yläosa	-"
2b.	128/100	III al.	tumma nokimaa (n. 2 l)	kylläinen suolaliuos
3.	128/110	IV	tumma nokimaa, alaosa	-"
4.	100/98	II yl.	likainen hiekka	-"
5.	100/98	II al.	likainen hiekka	-"
6.	100/98	IV yl.	tumma tiivis likamaa	-"
7.	102/96	II yl.	likainen hiekka	ei-kylläinen suolaliuos
8.	102/98	II yl.	ositt.nokipit. hiekka	kylläinen suolaliuos
9.	102/98	III yl.	tumma tiivis likamaa	-"
10.	104/98	III yl.	likainen hiekka	-"
11.	104/98	II al.	tumma likamaa	-"
12.	104/98	IV	lounainen nokimaakuoppa, (paalunreikä)	-"
13.	104/98	IV	koillinen nokimaakuoppa, (n. 8 l)	-"
14.	106/96	III yl.	Nokista hiekkaa/moreenia	-"
15.	106/98	III yl.	Osittain likainen karkea hiekka	-"
16.	108/96	III yl.	tumma likainen moreeni	-"
17.	102/98	IV	paikalleen murskautuneen saviastianpuolikkaan alta (pieni näyte)	-"
18.	128/110	II al.	ruskea kulttuurimaa	Vesiseulottu
19.	128/110	III yl.	vaaleampi/tummempi noki- maa	-"
20.	102/98	III	tumma likamaa (elukan osa?)	

Ellei toisin mainittu, seulottua maata n. 18 l, joka kerätty n.
50 x 50 cm:n alueelta.

6. HAVAINNOT

Seuraavat havainnot täydentävät ja osittain toistavat kaivauskarttojen informaatiota.

6.1. Pääkaivausalue

Kuva 5. Pintavaahtus irtomaan poiston jälkeen

x			
110	112	118	132
	123	138	
108	125	134	149
	142	152	
106	141	152	164
	154	166	
104	160	173	179
	166	176	
102	176	185	190
100			
98			
	96	98	100 y

Kuva 6. Vaaitus I tasossa

x			
110	118	127	138
	130	140	
108	133	144	155
	149	155	
106	151	160	167
	167	173	
104	175	186	189
	187	199	
102	191	201	205
	197	206	
100	193	199	207
	196	208	
98			
	96	98	100 y

Moderneja esineitä löytyi seuraavista ruuduista ja kerroksista:

98/96	2. kr	106/96	1. kr
98/98	2. ja 3. kr.	106/98	1. kr
100/96	1. kr.	108/96	1. kr
100/98	2. kr. ja mahd. 3. kr.		
104/98	2. kr.		

Havainnot ruuduittain

Turpeen pohjasta I tasoon Maa koko alueella tasaisen ruskeaa humuspitoista hiekkaa

1.kerros: maan laatu

100/96, 102/96 Ruutujen lounaisosassa alkaa paljastua kellanruskeaa hiekkamaata, asuinpaikan kulttuurikerrosta.

98-104/96-98 Kerroksessa alkaa paljastua voimakkaasti värjäytynyttä hiekkamaata: väriltään epätasaisista kulttuurikerrosta. Erityisesti ruudussa 102/98 oli kerroksen yläosasta alkaen nokialueita, jotka eivät olleet selvärajaisia.

106/98, 108/96-98 Koko I kerros jatkui samanlaisena tasaisen ruskeana humuspitoisena hiekkana, jollaista paljastui heti turpeen alta.

Ruuduissa 102/96-98 alkoi paljastua kiveystä. Ruuduissa 100-102/96 rikkoivat kulttuurikerrosta kaksi koivua, joiden kannot vähitellen kavettiin ylös.

II taso

Ruutu 102/98 oli alueen selvästi tummin ruutu: maa nokista hiekkaa. Siitä maa vaaleni vähitellen lounaaseen ja luoteeseen sekä kaakkoon, jossa oli nokipitoisia alueita aina ojan reunaan asti. Kaivettaessa ojan reuna-alueet vaikuttivat edelleen pahoin sekoittuneita. Ruudun 102/96 lounaisreunassa alkoi maa olla sangen puhdasta hiekkaa.

2. kerros

100/98, 102/98 Ruuduissa kaivausalueen seinämästä muodoltaan puolilympyrän tapaisena erottuva alue, jossa kosteus säilyi erityisen hyvin: erottui kuivallakin säällä kosteana. Alueen lounaisreuna ulottui ruuturajaan x = 98 asti.

- 102/96 Kerroksen yläosassa maa ruudun lounaisreunassa sangen puhtaasta hiekkaa. Ruudusta piirrettiin tasokartta myös kerrosten II ja III välistä, koska ruudussa runsaasti kiviä. Kiveys rajoitti tummaa likamaata ruudun itäosassa. Kerroksen alaosassa oli runsaasti pieniä kiviä, joita ei lainkaan dokumentoitu kuvallisesti. Ruudun itäkulmasta piirrettiin vielä erikoiskartta 1:4 kerroksen alaosan kiveyksestä, joka oli rajana tällä kertaa puhtaan ja värjäytyneen hiekan välillä. Kartoitetun kiveyksen länsilaidassa oli puhtaan maan rajalla pystyssä punainen hiekkakivilaatta.
- 102/98 Tumman likamaapuoliympyrän keskeltä paljastuivat kaivausalueen isoimmat kivet, jotka on merkitty III tason karttaan. Ruudun lounaisreunassa alkoi tulla esiin värjäytymätöntä hiekkaa.
- 104/98 Kerroksen alaosa hyvin tummaa nokipitoista maata.
- 106/98 Kerroksen alaosasta alkoi ruudun keskeltä paljastua nokipitoista hiekkamaata.
- 108/96-98 Kerroksen alaosassa alkoi maa muuttua soransekaiseksi hiekkaksi. Tämä moreeni oli ruutukulmassa 110/96 puhtaan keltaista, mutta muuttui alarinteeseen päin likaiseksi ja myös nekiseksi, kiveykseksi, jossa oli melko paljon keramiikkaa.

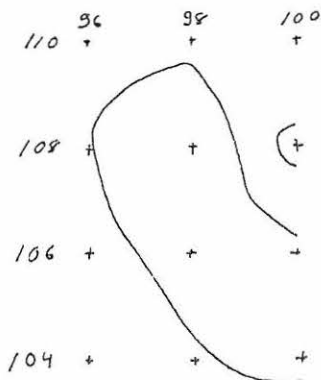
III taso

- 98 - 100/98, 98/96 Voimakkaasti värjäytynyt hiekkamaa oli humuspitoista, kuin lahonnutta puuta sisältävää. Ruudun 100/98 länsineljänneksessä oli likamaassa epämääräisiä lähes puhtaan hiekan laikkuja, joita ei merkitty karttaan.
- 100-102/98 Nokimaapuoliympyrän hiekkamaa oli tiivistä, erityisen humuspitoista, punertavaa. Piste 100/102 ympärillä oli palamattoman saven laikkuja. Nokimaapuoliympyrää rajoitti lännestä luoteeseen parinkymmenen cm:n levyinen lähes puhtaan hiekan täyttämä kaivanto.
- 104-106/98 Tummaa, hyvin kosteutta sitovia läikkeitä.

3. kerros

- 100-102/98 Tumma tiivistä nokipitoisesta maasta runsaasti löytöjä, jonkin verran palanutta luuta sekä rikki palaneita kiviä. Isojen kivien koillispuolella maa vähemmän nokista kuin lounaispuolella. (kolmen kiven ryhmä ruudun 102/98 koillisosassa). Niiden ja kaivausalueen koillisreunan välissä runsaasti noin nyrkin kokoisia kiviä noettomalta näyttävässä maassa. Osa ko. kivistä oli lohjenneita. Kolmannen kerroksen ko. pikkukiviä ei piirretty.

102-108/96-98

Viistosti kaivausalueen poikki kulki tumma, hyvin nokinen kaarenmuotoinen alue (kuva 5), jonka eteläpuolella puhdasta hiekkamaata.

Kuva 7. Nokimaa-alueita 3. kerroksessa. Nokimaa merkittyjen kaarien sisäpuolella.

108/96

Ruudun länsinurkassa puhdasta moreenia, johon rajoittui runsaslöytöinen likamaa, sekun ruudun alueella moreenia. Näytteenottokohdassa ruudun itänurkassa oli myös paljon löytöjä.

IV taso

IV tason karttaan ruutuihin 98-100/98 ja ruutuun 104/98 merkityt neljä laajahkoa nokimaa-aluetta eivät olleet keskenään samalaisia, vaikka ne kartassa saattavat siltä näyttää. Edellisten ruutujen kaksi nokimaa-aluetta erittuivat ympäröivästä voimakkaasti värjäytyneestä maasta rajoiltaan epäselvinä ja väriero ympäristöön ei ollut suuri. Sen sijaan ruudun 104/98 nokimaa-alueet erottuivat selvärajaisina ja väriero ympäristöön oli erittäin huomattava. Ruuduissa 106-108/98 oli useita ympäristöstään tummempia erottuvia läikkii, jotka seuraavassa kaivauskerroksessa erottuivat liika- tai nokimaakuoppina. Ruutukulmassa 110/100 ollut kuoppa oli fosfaattinäytekuoppa.

4.kerros

4.kerros yliti kaivausalueen luoteisosassa kulttuurikerroksen pohjaan. Kaakkoisosassa ei kaivaus yltänyt 4.kerroksen pohjaan eikä kulttuurimaan pohjaan. IV tason karttaan ruutujen 106 ja 108/98 rajalle merkityt nokimaa- ja värjäytyneen maan kuoppa olivat molemmat pohjaan kapenevia, koverapohjaisia. Niiden luoteispuolelle ruudun 108/98 kaakkoisosaan merkitty heikosti värjäytyneestä maasta sisältänyt kuoppa oli sen sijaan tasepohjainen, vaikkakin pohjaan kapeneva, pohja oli muodoltaan itä - länsisuuntainen soikio, jonka pituus oli 22 cm ja leveys 15 cm.

Ruudusta 104/98 paljastui kaksi kiveystä, jotka näyttivät liittyvän edellisen tason nokimaa-alueisiin. Länsinurkan kiveys saattaa olla paalunreikäkiveys: siinä kivet ympäröivät tyhjää keskustaa, jossa värjäntynyt maa jatkui syvemmälle kuin ympäristössä. Ruudun pohjoiskulmaan ja koillislaitaan sijoittuva kiveys on toisenlainen: kivet eivät näyttäneet asetettuina erityiseen järjestykseen ja syvemmälle jatkuva värjäntynyt maa liittyi kiveyksen lonaislaitaan.

Ruudusta 102/98 paljastui kolmen ison kiven ryhmän alta, erityisesti näistä keskimmäisen, suuri osa saviastiaa ja palaneita kiviä tummassa maassa. Astian katkelma oli suun reuna kaakkoon päin ja sen ympärillä oli nyrkin kokoisia ja suurempia kiviä.

Yhteenvedo pääkaivausalueen havainnoista

Kulttuurikerros oli vahvimmillaan kaivausalueen pohjois-etelä-diagonaalinen itäpuolella, missä myös selvimmät rakennepiirteet olivat erotettavissa: tiiviin nokimaan puoliympyrä, sen kaakkoispuolinen voimakkaasti värjäytynyt alue ja sen luoteispuoleinen alue, jossa oli nokimaan ja lähes puhtaan hiekan laikkuja. Viimeksi mainitut erottuivat selvästi III tasosta alkaen. Voimakkaimmin värjäytyneet alueet olivat samalla parhaiten kosteutta sitovia, humusta sisältäviä. Ruutujen 100-106/98 nokimaa-alueet rajautuivat usein puhtaaseen tai lähes puhtaaseen hiekkaan jo 2. kaivauskerroksesta lähtien. Ruutujen 104-106/98 nokimaan ja puhtaan hiekan laikuille oli ominaista, että ne eivät muodostaneet kulttuurikerroksen läpi kulkevia täyttyneitä kuoppia, vaan ohuita laikkuja, joiden muoto muuttui pystysuunnassa hyvin nopeasti kulttuurikerroksen alinta osaa lukuunottamatta. Esimerkiksi 3. kerroksessa (kuva 7.) kaivausalueen poikki kulkeva nokimaa-alue ei erotu yhtenäisenä vielä III eikä enää IV tason kartoissa.

Kulttuurimaan alinen maa oli ruuduissa 106-108/96-98 karkeampaa ja kivisempää kuin muissa ruuduissa, missä pohjamaa oli hiekkaa tai hietaa.

6.2. Koeruutu 128/110

Koeruudun alue oli ruohoturpeen peittämä, puuton ja pensaaton.

Kuva 8. Pintavaaitus

x			
130	138	162.5	
128	144	165	
	110	112	y

Kuva 9. I tason vaaitus (turve ja n. 3 cm humusta poistettu)

x			
130	146.5	166.5	
			161
128	149.5	166.5	
	110	112	y

I tasossa maa oli tummaa humusta. 1. kaivauskerroksen ylimmässä kolmessa cm:ssä vielä moderneja löytöjä. 1. kerroksessa maa jo hiilipitoista. II tasossa tumma, hiilensekainen, humuspitoinen hiekka, jossa oli epämääräisen muotoisia vaaleampia laikkuja. III tasossa maa edelleen humuspitoista, hiilensekaista hiekkaa, etelä- ja länsiosissa vaaleampia noettomia alueita ja nokimaassa paikoin hyvin mustia nokimaalajauksia.

Ruskea humuspitoinen nokinen hiekka muuttui 3. kaivauskerroksessa aivan selvärajaisesti mustaksi erittäin nokiseksi hiekaksi, jonka pintavaaitus on esitetty kuvassa 10.

Kuva 10. mustan nokimaakerroksen pintavaaitus

x			
130	167	180	
			177.5
128	170	182.5	
	110	112	y

Mustan nokimaakerroksen paksuus vaihteli noin 8 ja 18 cm:n välillä. Sen yläraja oli melko tasainen, mutta raja puhtaaseen pohjahiekkaan epätasainen: musta nokimaa muodosti pohjamaahan kuoppia, joista kaksi lähellä ruudun koillislaitaa olevaa olivat

muodoltaan säännöllisiä. Kaakkoisemmasta löytyi aivan pohjalta suurehko saviastian pohjapala. Kyseessä voi olla mustan kerrokseen tarkoituksella pystyyn asetetun astian pohja.

Olettamuksena ennen kaivausta oli, että kyseinen musta maakerros olisi asuinpaikkaan liittyvää polttoviljelyaluetta. Olettamukselle saatiin jonkin verran vahvistusta, koska osa kaivausten ohranjyvälöydöistä löytyi ko. kerroksesta. Niitä löytyi myös pääkaivausalueelta.

7. KAIVAUSALUEIDEN PEITTÄMINEN JA SUUNNITELLUT JATKOTOIMENPITEET

Ruutuja 98-104/98 ei ehditty kaivaa värjäytymättömään pohjamaahan asti. Muut avatut alueet peitettiin täyttämällä ne kaivetulla maalla alkupeäiseen maanpintaan asti ja peittämällä alueet ruohoturpeella. Koska koko aluetta ei kaivausten alussa peittänyt turve, se ei riittänyt kovin hyvin. Sen vuoksi alueille käytiin kaivausten päättyttyä kylvässä sekasiemennurmea. Aluejota ei tutkittu pohjaan asti, peitettiin ohuemmalla maakerroksella eikä lainkaan urpeella.

Alueiden peittämiseen käytetty maa oli osittain kaivauksissa tutkittua maata, osittain maata, joka oli käännetty ojasta ojan reunalle, ja joka sisältää edelleen artefakteja. Käännettyä maata ei nimittäin ollut mahdollista seuloa. Siksi täyttömaasta tulee tulevaisuudessa löytymään arkeologista aineistoa. Ylimääräinen siirretty maa, joka koostui pääasiassa kaivausalueen kohdalta siirretystä ojasta käännetystä maasta, jätettiin kasana paikalleen. Samaa siirtomaan kasaa käytetään vuoden 1984 kaivauksissa. Sen jälkeen on ylimääräinen maa tarkoitettu siirtämään Niuskalan hiekkakuoppaan, mikäli Museovirasto antaa siihen luvan ja Turun kaupunki suostuu siirron suorittamaan.

Kaivausta jatketaan 1984 siten, että pääkaivausalueetta laajennetaan koilliseen päin. Tarkoituksena on paljastaa lisää mahdollista asumuksen jäännöstä. 1983 kesken jäänyt alue kaivetaan samalla pohjaan. Alueella sijaitsee oqaleikkauksessa näkyvä liesi, josta saadaan selvästi rakenteeseen liittyvä hiilinäyte radiohiiliajoitusta varten. Lieden ympäristöstä on odotettavissa huomattava määrä hiiltyneitä viljanjyviä, joita pyritään tallentamaan mahdollisimman paljon.

Siitepölynäytesarjan saamiseksi oletetusta viljelykerroksesta avataan pieni koeruutu mustan maan alueelle lähelle ruutua 128/110.

Turussa 18.4.1984

Sirkku Pihlman
Fil. kand.

- 7300 Kaivausalue ennen töiden alkua, luoteesta.
- 7301 Sama.
- 7302 Kaivausalue ennen töiden alkua, lounaasta.
- 7303 Kaivausaluetta sivuva oja, kaivausaluetta ennen töiden alottamista kuvan vasemmassa laidassa. Etelästä.
- 7304 Kaivausalue ennen töiden alkua, pohjoisesta.
- 7305 Ruudut 106-110/96-98 irtomaan poiston jälkeen (pintavaaitusvaihe), lounaasta.
- 7306 Pintamaa poistettu ruuduista 98-104/96-98, "työ"kuva.
- 7307 Ruudut 106-108/96-98, I taso, etelälounaasta.
- 7308 Ruudut 104-106/96-98, I taso, lounaasta.
- 7309 Ruudut 100-102/96-98, I taso, länsilounaasta.
- 7310 Kuten 7307.
- 7311 Kuten 7308.
- 7312 Kuten 7309.
- 7313 Taso I, ruudut 98-108/96-98, luoteesta.
- 7314 Ruutu 128/110, III taso, lännestä.
- 7315 Ruutu 128/110, III taso, josta alettu kaivaa näytteitä 3. kerroksesta: pienempi ruutu vesiseulontaa, suurempi flotaatiota varten, lännestä.
- 7316 Pääkaivausalue, II taso, osa 1.kerrosta kaivamatta lähinnä ojaa, luoteesta.
- 7317 Sama.
- 7318 Ruutu 102/96, II tason kiveys, luoteesta.
- 7319 Ruutu 102/98, III taso, luoteesta, (valotusaika 1/6 s.).
- 7320 Sama lyhyemmällä valotusajalla, (1/30 s.), (liian lyhyt).
- 7321 128/110, musta kerros kaivettu pohjaan syvemmälle kaivetuissa osissa: vaalea pohjakerros näkyvissä. Ruudun koillisosassa mustan maan läikät jatkuvat pyöreäköinä syvälle vaaleaan pohjahiekkaan. Toisesta isohkoja keramiikan pohjapaloja.
- 7322 Sama lyhyemmällä valotusajalla (liian lyhyellä).
- 7323 Ruudut 98-100/96, III taso, luoteesta.
- 7324 Ruutu 102/98, III taso, vaaleaan hiekkaan rajoittuva tumman kiinteän likamaan puoliympyrä.
- 7325 Ruutu 128/110, vaalea pohjahiekka, jossa tummia läiskiä, lounaasta.
- 7326 Sama idästä.
- 7327 Pääkaivausalue luoteesta, (työkuva) edessä 3.kerroksen puoliväli.

- 7328 Pääkaivausalue, ruuduissa 104-108/96-98 3.kerros kaivettavana, muualla III taso, luoteesta.
- 7329 Pääkaivausalue, ruuduissa 102/96 ja 104-108/96-98 IV taso, muualla kaivetaan 3.kerrosta.
- 7330 Ruudut 100/96-98, III b -taso, ruuduissa 98/96-98 lähes IV taso, luoteesta.
- 7331 Ruutu 104/98, IV taso, huom. nokialueet, lounaasta.
- 7332 Sama luoteesta.
- 7333 98-102/98, IV taso, luoteesta.
- 7334 Astia ruudussa 102/98, 4.kerroksessa, isojen kivien alapuolisessa tummassa maassa. Astian suu kaakkoon. Reunassa kuoppärivi. Ympärillä nyrkinkokoisia ja suurempia kiviä , luoteesta.
- 7335 Ruutu 104/98, kiveykset 4.kerroksessa. Töiden keskeytysvaihe. Luoteesta.
- 7336 Ruudut 98-104/98. Töiden keskeytysvaihe: kaivettu osa 4.kerrosta.
- 7337 Sama.
- 7338 Kaivausalue peitettynä, länsilounaasta.

TURKU, NIUSKALA, KOTIRINNE 1983

DIAPOSITIIVILUETTELO

- 107: 1.Taso I, ruudut 104-108/96-98 etelälounaasta.
- 107: 2.Taso I, ruudut 100-106/96-98 länsilounaasta.
- 107: 3.Taso I, ruudut 100-108/96-98 lännestä.
- 107: 4.Taso I, ruudut 98-108/96-98 luoteesta.
- 107: 5.128/110, taso III, lännestä.
- 107: 6a-b.Taso II, ruudut 98-102/96-98 (kaakkoislaidassa I kerrosta vielä kaivamatta), luoteesta.
- 107: 7 ja 8.128/110, 3.kerros, mustan nokimaan pinta, lounaasta.
- 107: 9 ja 10. Pääkaivausalue aamulla 26.5. Ruuduissa 98-100/96-98 ja 102/98 paljastettuna, II taso, muualla kaivetaan 2.kerrosta. Huomaa ruudussa 106-108/96 paljastuva kiveys: siinä keramiikkaa, lounaasta.
- 107: 11. Työkuva. Ruutu 108/96 kostutettu, piirtämistä varten, lounaasta.
- 107: 12. Taso III, ruutu 108/96 kostutettuna piirtämistä varten, lounaasta.
- 107: 13. 128/110, IV taso, lännestä.
- 107: 14. Pääkaivausalue: III taso ruuduissa 98/96, 104/98, 106/98 ja 108/96-98, muualaa kaivetaan 2.kerrosta, luoteesta.
- 107: 15. Suolavesiflotaatio: Leena Järvelä, Juha-Matti Vuorinen ja 1/2 Elina Koskisesta.
- 107: 16. Pääkaivausalue luoteesta, ruudut 104/98 ja 106-108/96-98 tasossa III.
- 107: 17. 128/110, mustan nokimaakerroksen pohja kaakosta.
- 107: 18. Sama.
- 107: 19. 128/110, musta nokimaakerros kaivettu pohjaan, syvemmälle kaivetuissa osissa vaalea pohjahiekka näkyvissä, kaakosta.
- 107: 20. 128/110, vaalea pohjahiekka, joitakin nokimaaläiskiä, idästä.
- 107: 21. 128/110, nokimaaläiskät pohjaan kaivettuina, lounaasta.
- 107: 22. 3.kerros, 98-102/96-98, luoteesta.
- 107: 23. Työkuva: kaivetaan 3.kerrosta, piirretään IV tasoa (Juha-Matti Vuorinen, Katri Ojasalmi), lounaasta.
- 107: 24. IV taso, 104/98, lounaasta.
- 107: 25. Sama luoteesta.
- 107: 26. IV taso 98-102/98, luoteesta.

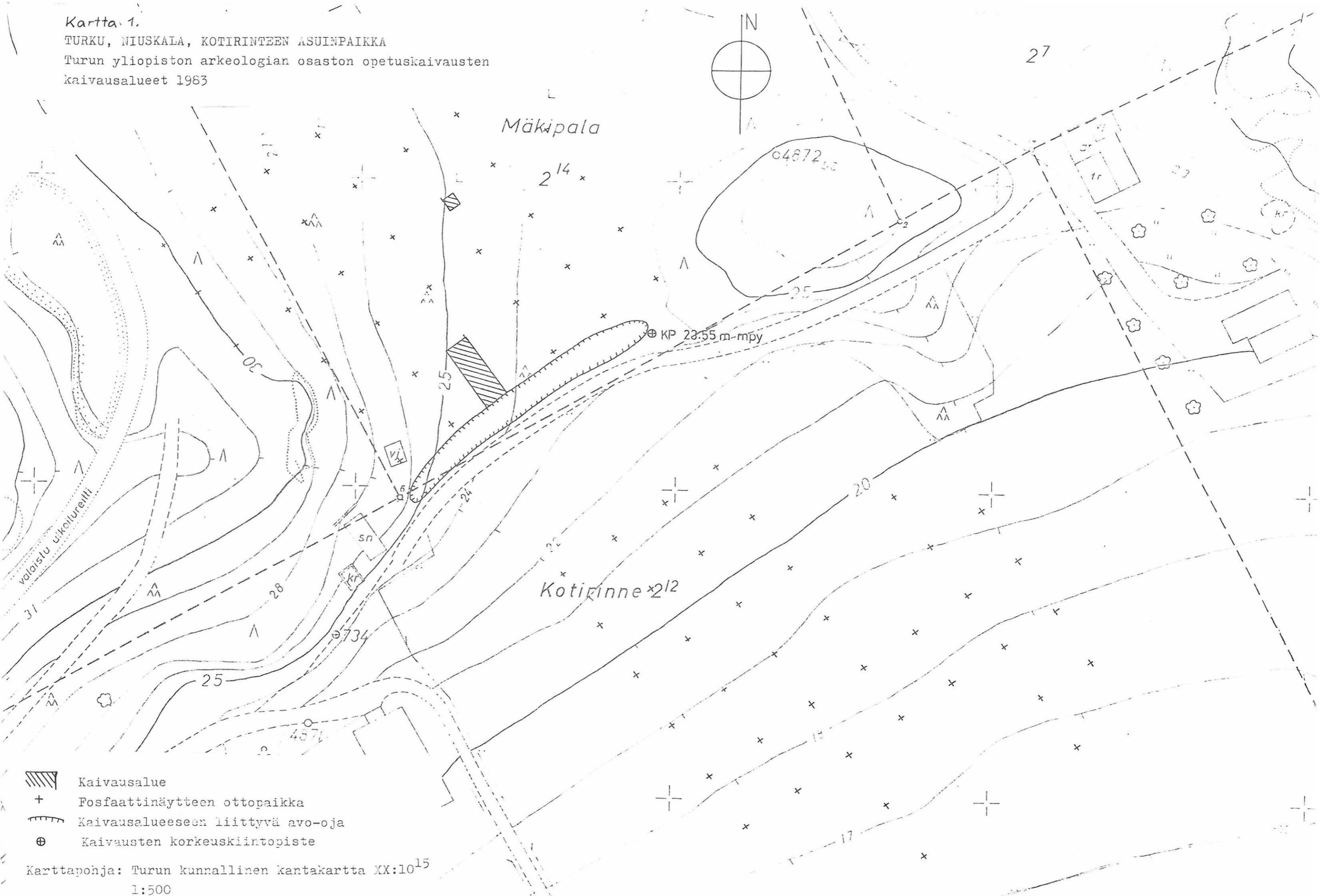

- 107: 27. Astian irroitus ruudussa 102/98. (Katri Ojasalmi, Tuija Keinanen, J-M. Vuorinen), länsiluoteesta.
- 107: 28. Kaivauksen keskeyttämismvaihe 98-104/96-98, aluetta alettu peittää, luoteesta.
- 107: 29. Sama.
- 107: 30. Kaivausalue peitettynä, luoteesta.
- 107: 31. Sama.
- 107: 32. Kaivausalue peitettynä, lännestä.

Kartta 1.

TURKU, NIUSKALA, KOTIRINTEEN ASUINPAIKKA

Turun yliopiston arkeologian osaston opetuskaivausten
kaivausalueet 1983

- Kaivausalue
- Fosfaattinäytteen ottopaikka
- Kaivausalueeseen liittyvä avo-oja
- Kaivausten korkeuskiintopiste

Karttapohja: Turun kunnallinen kantakartta XX:10¹⁵
1:500

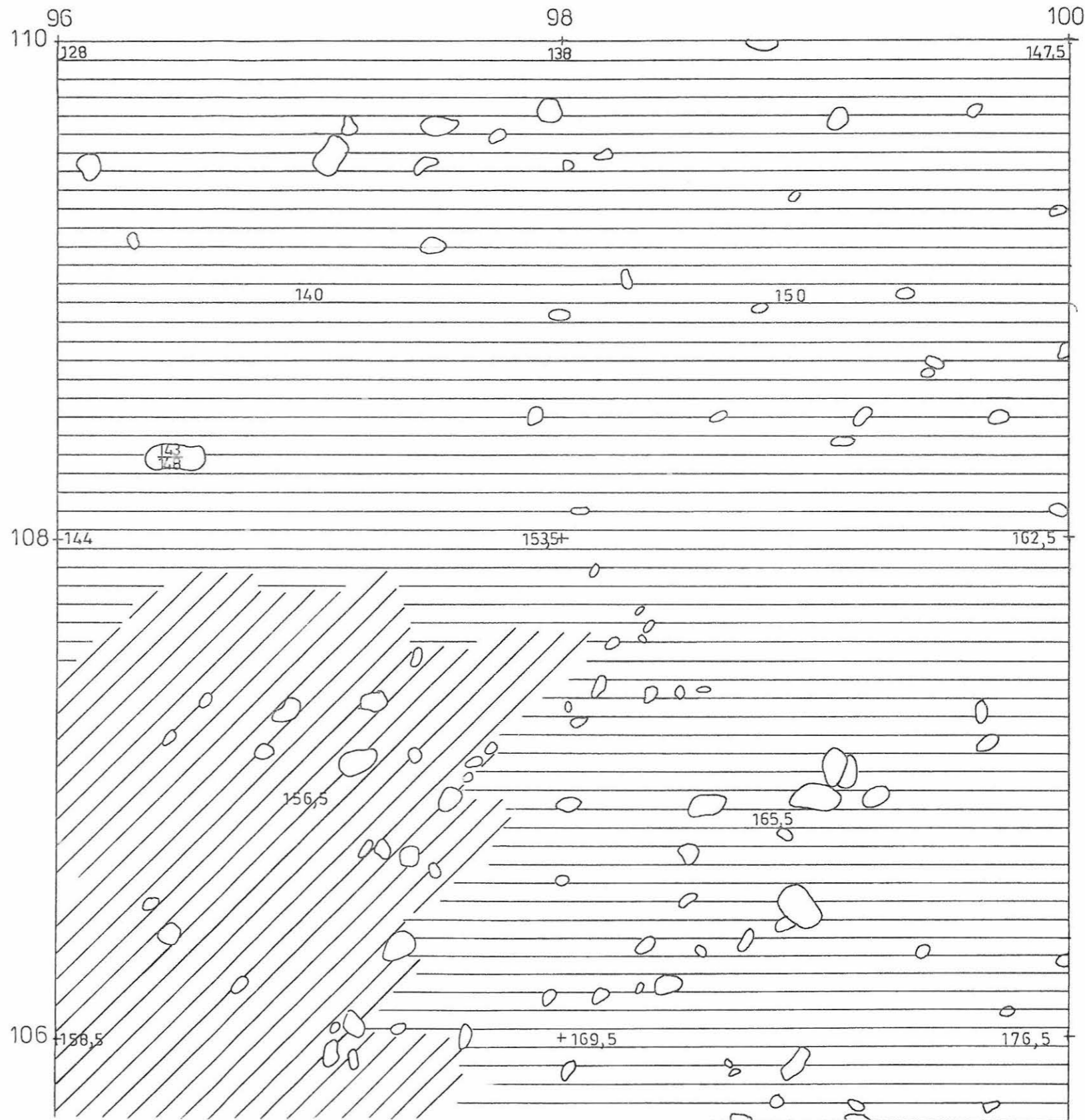
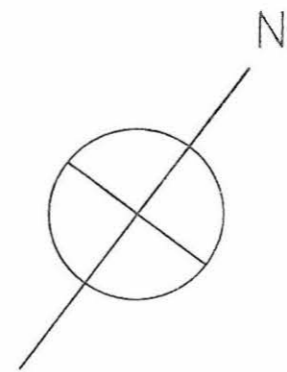
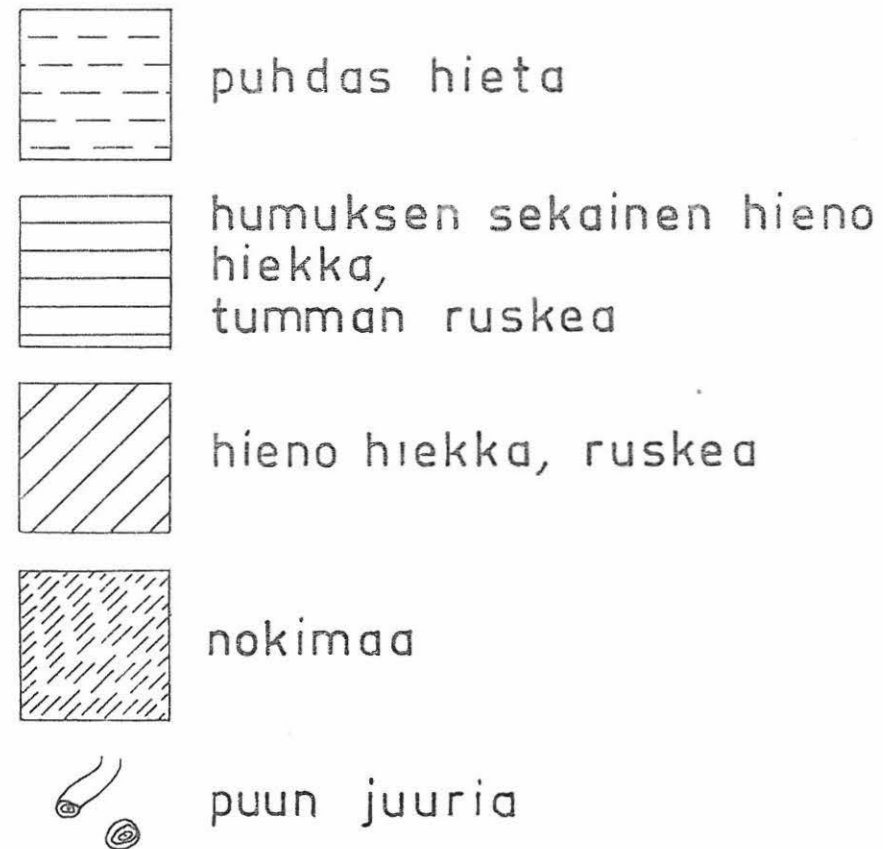
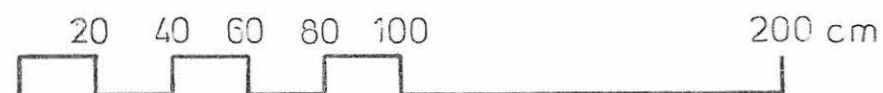
Kartta 2

TURKU, NIUSKALA, KOTIRINNE 1983

II taso

Kaivauksen korkeuskiintopiste
23,55 m mpy

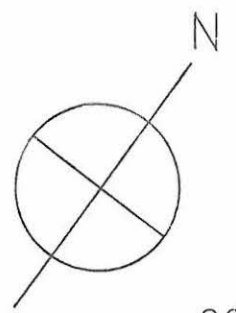
Taakselukema 261

Kartta 3

TURKU, NIUSKALA, KOTIRINNE 1983

IIb taso

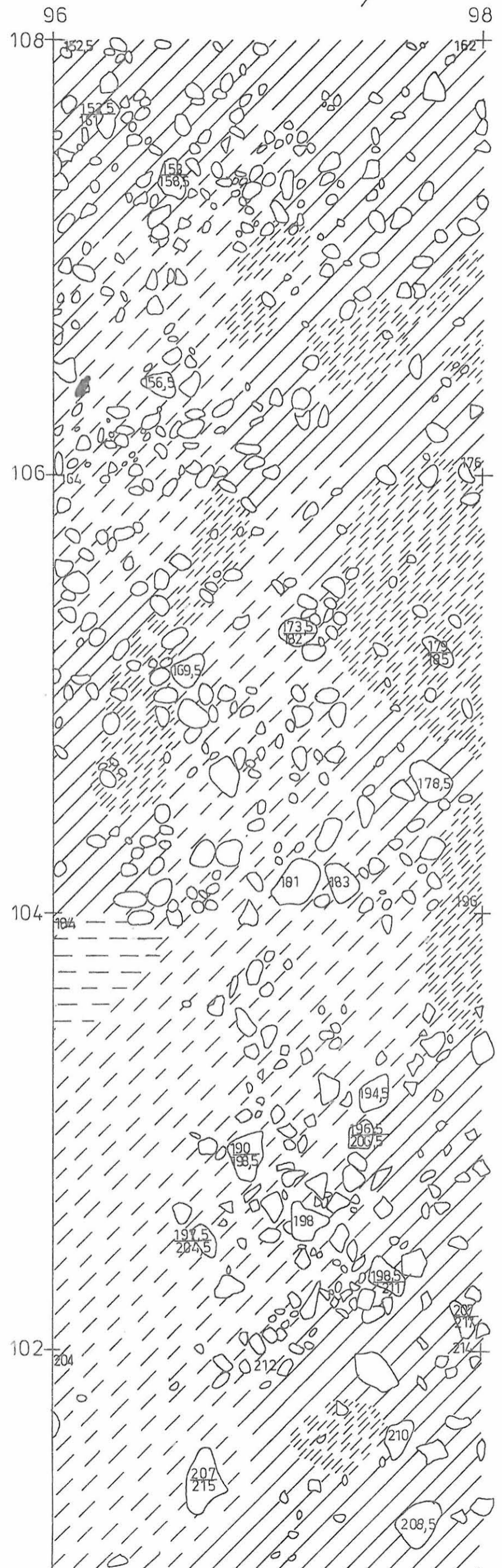

Kiintopiste 23,55 m mpy

Taakselukema 261

- puhdas hieta
- heikosti värjäytynyt hiekka
- voimakkaammin värj. hiekka, ruskea
- nokimaa

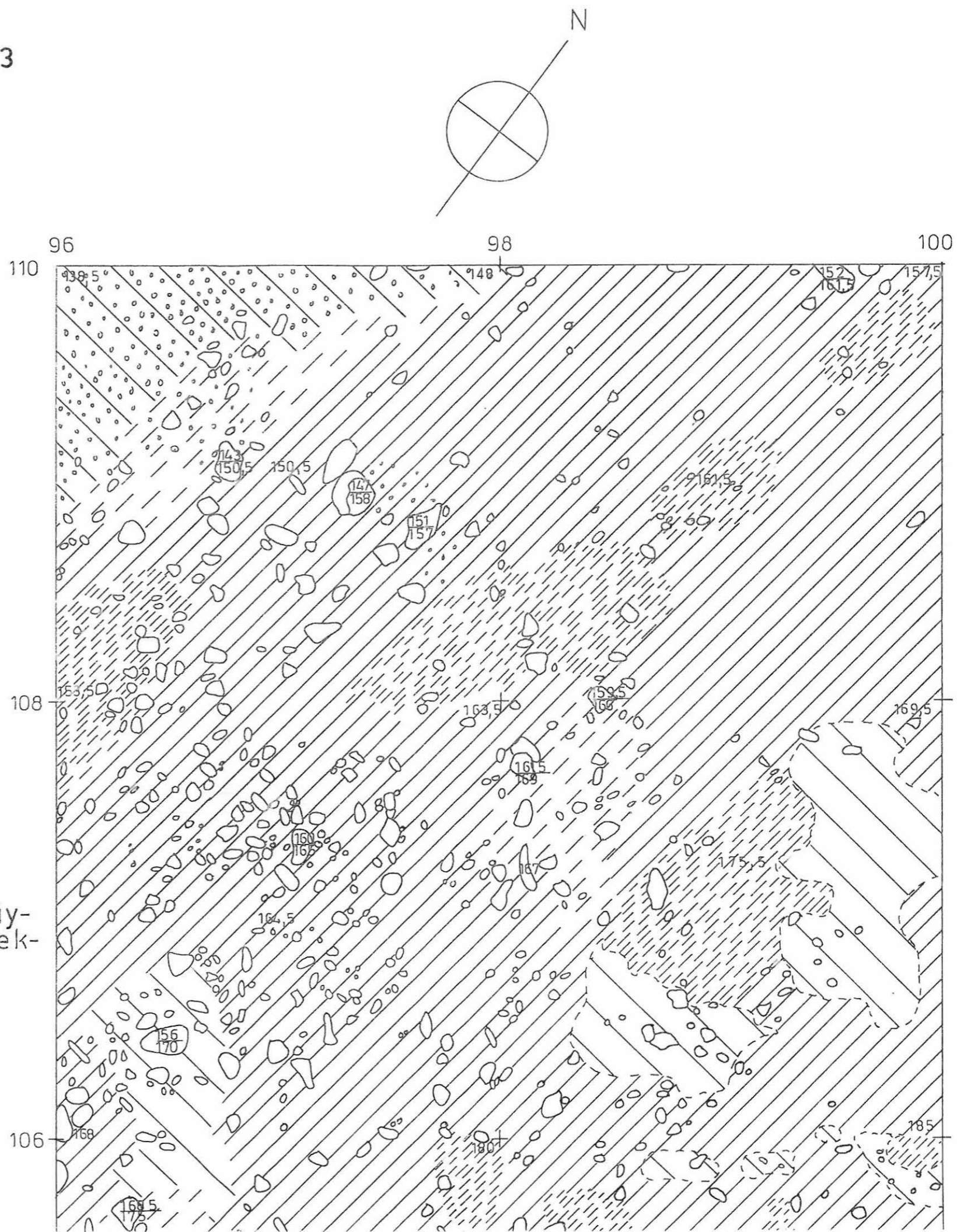
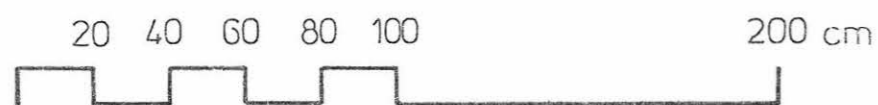
Kartta 4

TURKU, NIUSKALA, KOTIRINNE 1983

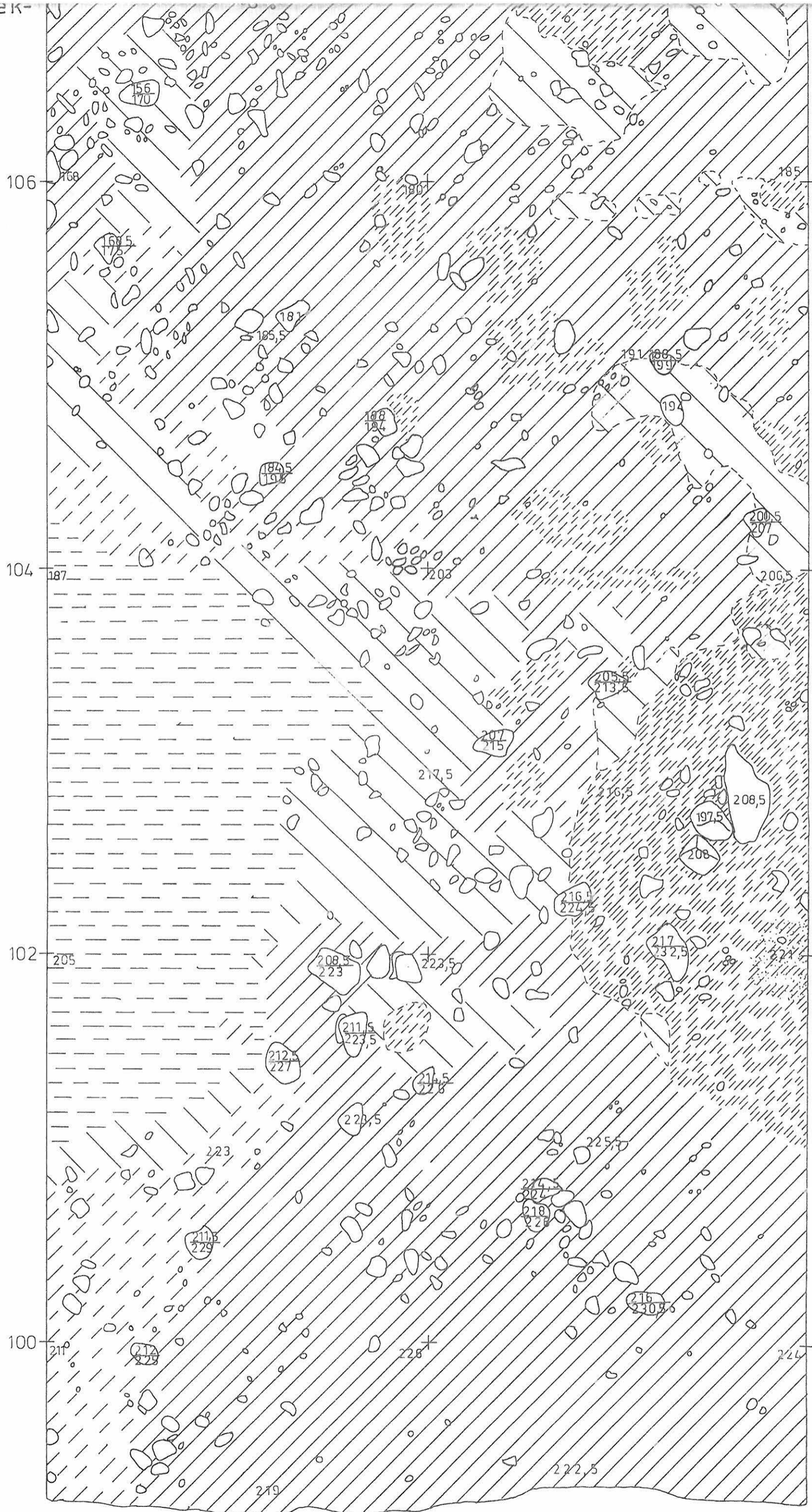
III taso ja osa III b tasoa

Kiintopiste 23,55 m mpy

Taakselukema 261

iaton niek-
hieta
ekka
ynyt

17 tuu

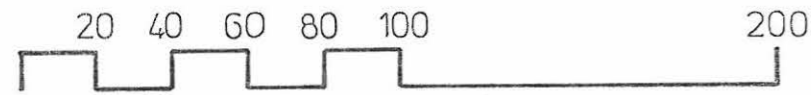
Kartta 5

TURKU, NIUSKALA, KOTIRINNE 1983

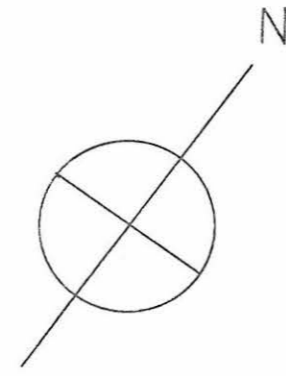
IV taso ja yksityiskohtia kaivauksen keskeyttämistä vaiheesta

Kiintopiste 23,55 m mpy

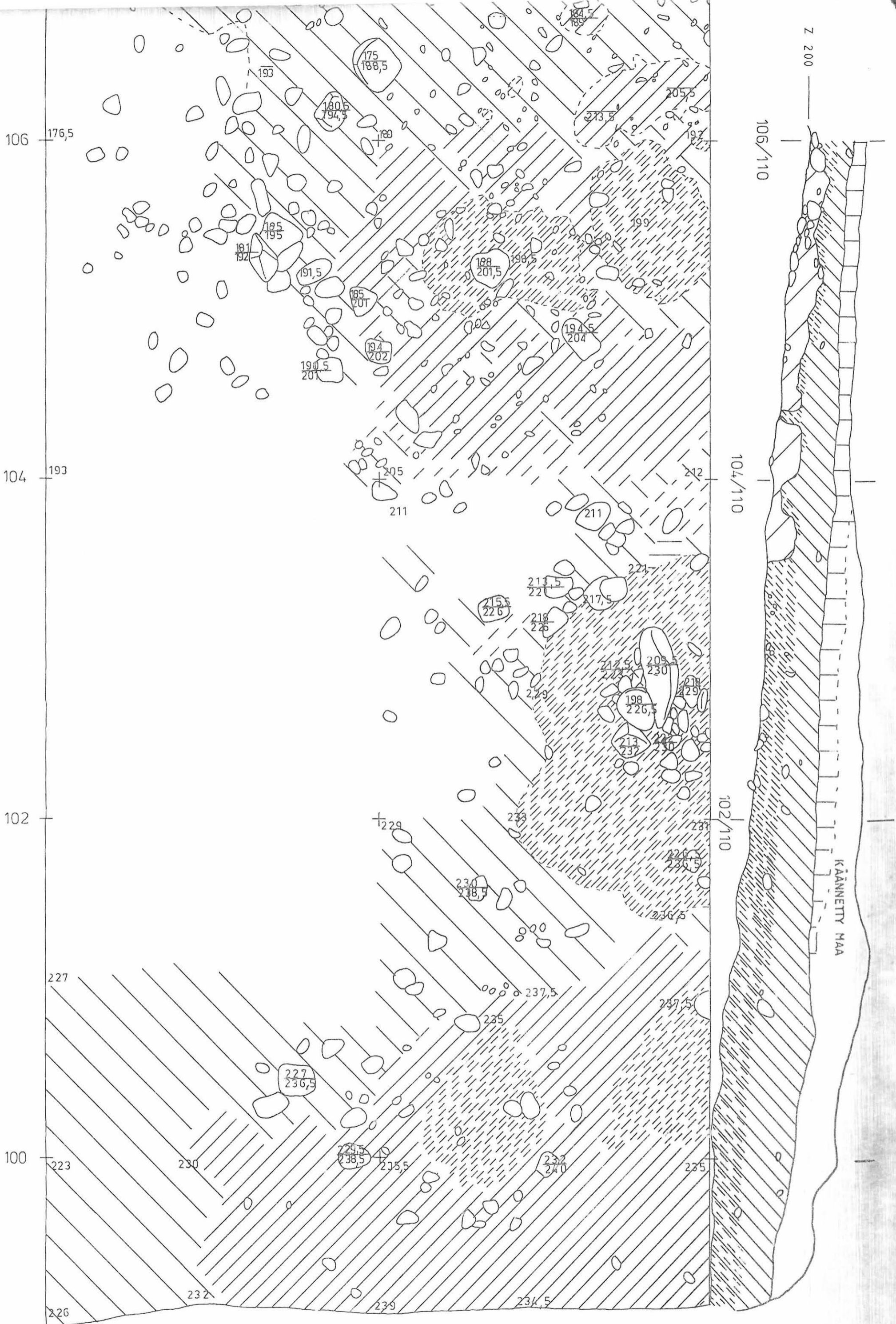
Taakselukema 260.5

- turve
- värjäytymätön maa
- puhdas hiekka
- lähes värjäytymätön hiekka
- heikosti värjäytynyt hiekka
- voimakkaammin värjäytynyt hiekka, ruskea
- nokimaa
- värjäytyneen maan alaraja

Z 200
106/110

Kartta 6

TURKU, NIUSKALA, KOTIRINNE 1983

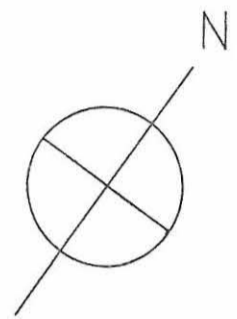
Koeruutu 128/110, II-V taso, leikkaukset 128/110-112 ja 128-130/112

Kiintopiste 23,55 m ymp

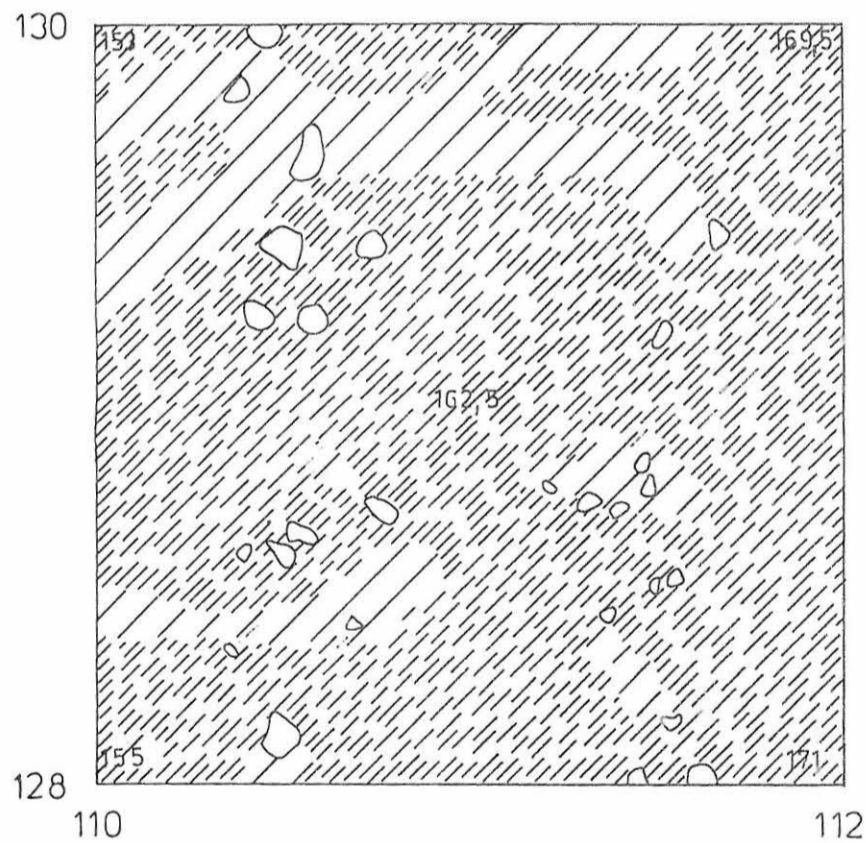
Taakselukema 261

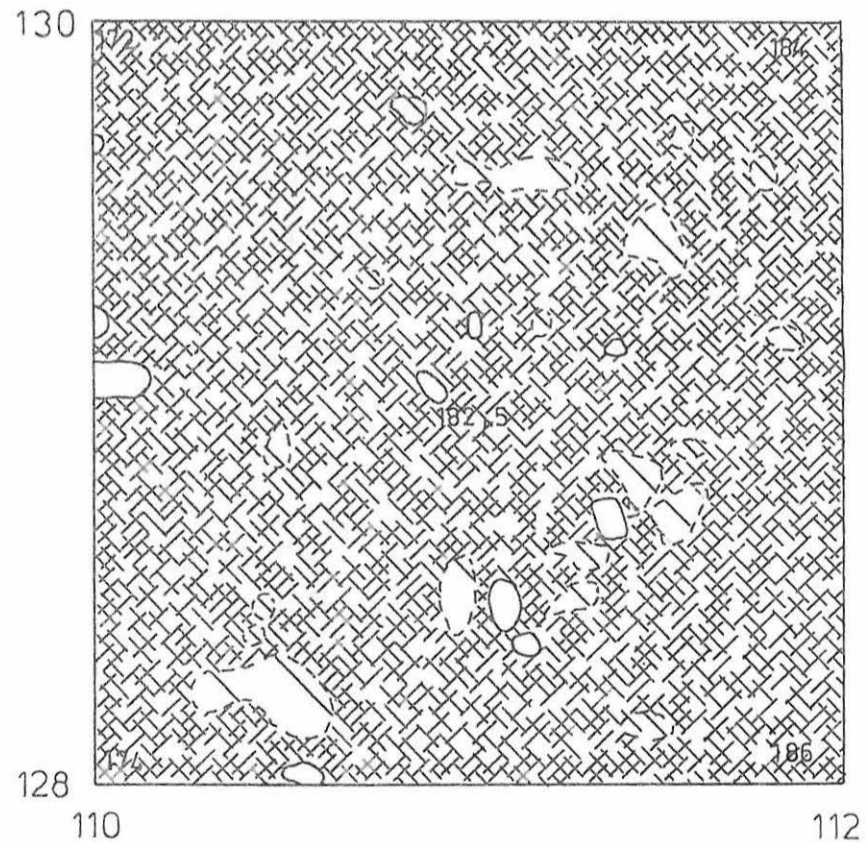
	sora		voimakkaasti värjäytynyt humuksen sek. hiekka, ruskea
	värjäytymätön hiekka		nokimaa, tumman ruskea
	pintaturve		nokimaa, musta

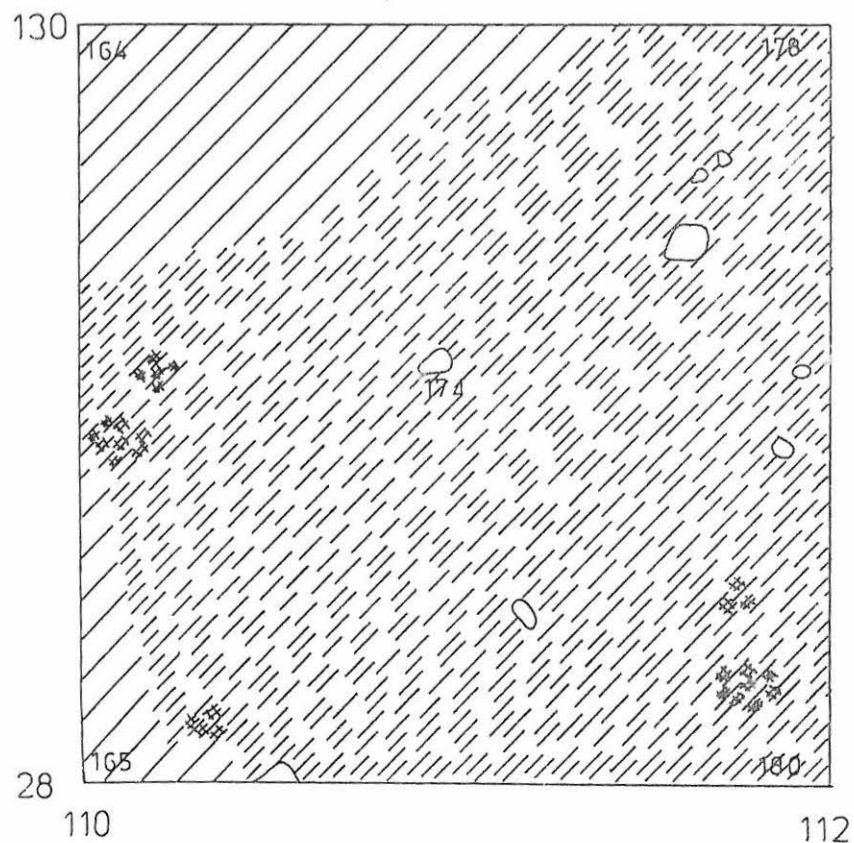
II taso

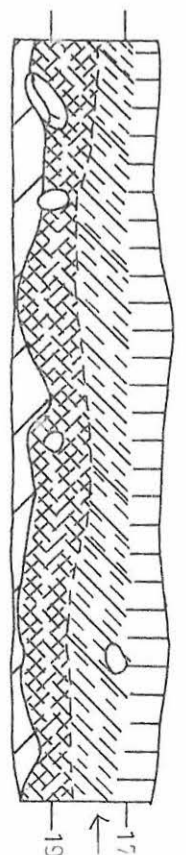
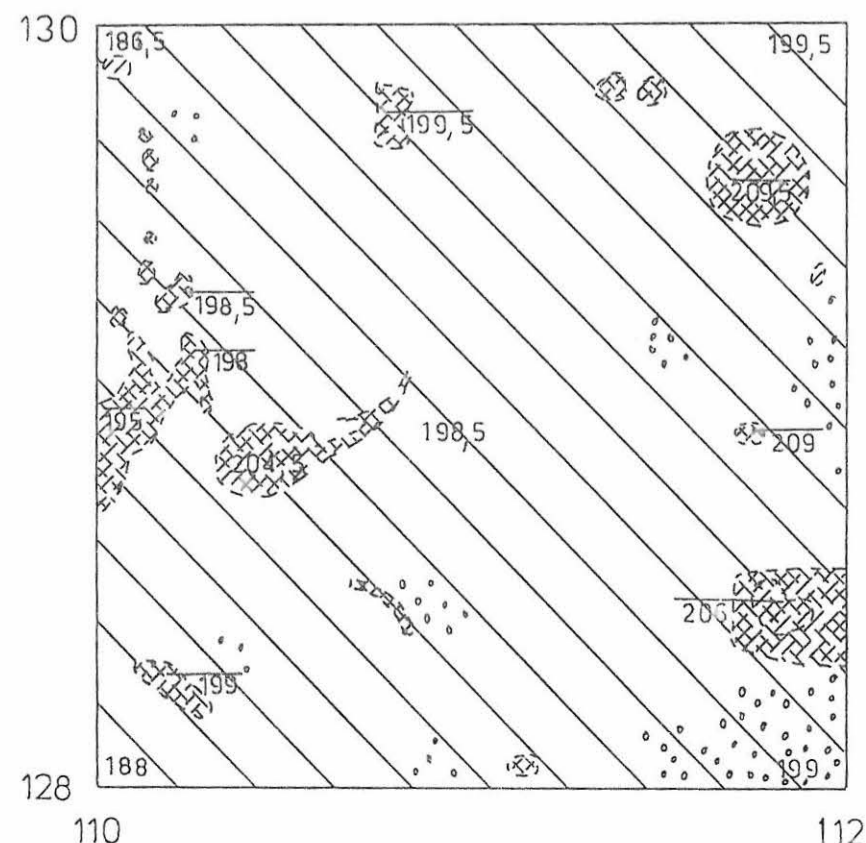
IV taso

III taso

V taso

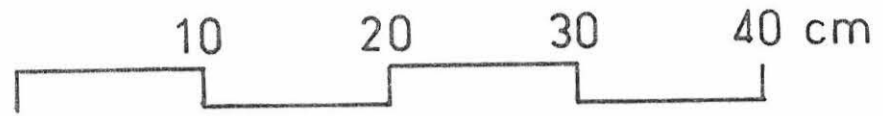
Kartta 7

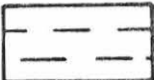

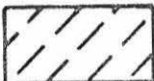

TURKU, NIUSKALA, KOTIRINNE 1983

Yksityiskohta ruudusta 102/96, II kerros

Kiintopiste 23,55 m ymp

Taakselukema 261

puhdas hiekka hieta	voimakkaasti värj. hiekka
heikosti värj. hiekka	nokimaa

